

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN HET KONGOPLEIN 2 TE DEINZE (OOST-VLAANDEREN)

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 325

Rapport opgemaakt door: Emmy Nijssen en Jan Coenaerts

Derbystraat 55

9051 Gent

maart 2017

Dossiernr. 20658.R.01

OE: 2017B184

Gent

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan het Kongoplein 2 te Deinze: programma van maatregelen

Auteurs

Emmy Nijssen en Jan Coenaerts

Initiatiefnemer

Projectnummer

- 20658 (intern)
- 2017B184 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Gent, januari 2017

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 325

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	22/12/2016	Interne draft
v1	10/01/2017	Externe draft / definitieve versie
v2	13/02/2017	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Tim Moerenhout
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Director	Didier Reyns/Patrick Hambach

INHOUD

1	Gemotiveerd advies	6
2	Programma van maatregelen voor een prospectie met ingreep in de bodem	7
2.1	Administratieve gegevens	7
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	10
2.3	Resultaten van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem.....	13
2.4	Onderzoeksstrategie en -methode	15
2.5	Onderzoekstechnieken en doel.....	16
2.6	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code Goede Praktijk.....	17
2.7	Competenties uitvoerders.....	17
2.8	Raming Timing en kostprijs	17
2.9	Randvoorwaarden.....	18
3	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	18
4	Bibliografie	19

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2016)	8
Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2016)	9
Figuur 3: Kadasterkaart met weergave van het studiegebied (Blauw) (bron: cadgis 2016).....	9
Figuur 4: Plan van architect met weergave van bestaande toestand (bron: Bouwheer 2016) ..	11
Figuur 5: Bestaande situatie snede (bron: opdrachtgever 2016)	11
Figuur 6: Snede met overzicht van de toekomstige situatie. (bron: opdrachtgever 2016)	12
Figuur 7: Grondplan (1/250) met overzicht van de geplande bouwwerken (bron: Bouwheer 2016)	13
Figuur 8: Orthofoto met aanduiding studiegebied (blauw) en archeologische sites in de buurt van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016; Geo. Onroerenderfgoed 2016).....	14
Figuur 9: Ferrarischkaart met aanduiding van het studiegebied (blauw), de zijarm van de Leie en het oude stratenpatroon (Bron: Geopunt 2016)	15
Figuur 10: Sleuvenplan.....	17

1 GEMOTIVEERD ADVIES

Uit de resultaten van het bureauonderzoek is gebleken dat het studiegebied een zeker archeologisch potentieel heeft. Een vervolgonderzoek wordt bijgevolg aangeraden om volgende redenen:

- 1) Het potentieel van het terrein voor het aantreffen van volmiddeleeuwse en zelfs oudere bewoningssporen en activiteiten. Er zijn indicaties van middeleeuwse en oudere activiteiten, in de nabije omgeving en daarom ook op het onderzoeksperceel niet uit te sluiten.
- 2) De ligging binnen een volmiddeleeuwse stedelijke kern en archeologische gebied.
- 3) De aanwezigheid van laatmiddeleeuwse en mogelijke recentere versterkingen (stadswallen en gracht)
- 4) De beperkte verstoring die sinds de 18^e eeuw plaatsvond zoals vastgesteld op historisch kaarten.
- 5) De grote impact van de geplande werken op de bodem. Het volledige studiegebied wordt hierbij geroerd tot op een diepte die mogelijk aanwezige archeologische sporen in gevaar brengt.

De aan- of afwezigheid van relevante archeologische sporen kon echter niet worden vastgesteld noch worden uitgesloten op basis van bureauonderzoek. Hoewel gezien de ligging en de gekende gegevens van op historische kaarten is de aanwezigheid van archeologische restanten waarschijnlijk. Een onderzoek met ingreep in de bodem is bijgevolg noodzakelijk. In dit uitzonderlijk geval wordt gebruik gemaakt van de uitzonderingsprocedure met een gemotiveerde advisering en motivering (Cf. art. 5.4.5 Onroerend Erfgoeddecreet, art. 5.1.2 van de Code Van Goede Praktijk):

Zoals vermeld in artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoed decreet is het:

“...in uitzonderlijke gevallen niet mogelijk of opportuun om reeds ingrepen uit te voeren op het terrein. Daarom kan de erkende archeoloog uitzonderlijk voorstellen het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de vergunning.” (art. 5.4.5 Onroerend Erfgoed Decreet 2016)

Bijvoorbeeld wanneer het:

*...onmogelijk is om het terrein te onderzoeken wanneer dit nog bebouwd is of de initiatiefnemer nog niet de zakelijkrechthouder is, of de ingrepen plaatsvinden in een waardevol gebied waar **eerst andere sectorale afwegingen gemaakt dienen te worden.***

Het terrein in kwestie is nog niet in eigendom van de opdrachtgever. Dit heeft als gevolg dat een onderzoek met ingreep in de bodem op het terrein momenteel niet mogelijk is.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR EEN PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

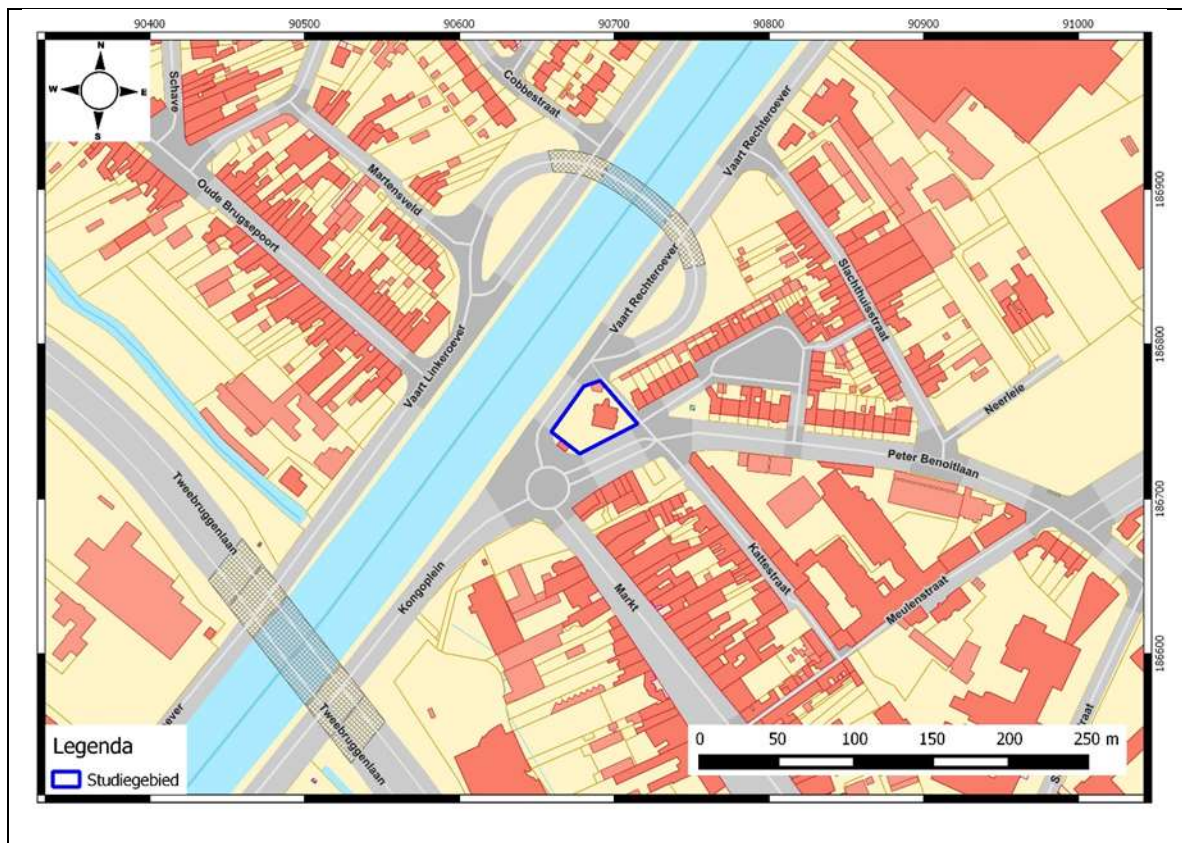
2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017B184
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	Jan Coenaerts
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2015/000008
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Kongoplein 2
- postcode :	9800
- fusiegemeente :	Deinze (O-VI)
- land :	België
Lambercoördinaten (EPSG:31370)	NW: 90671,99-186760,75 NO: 90698,45-186768,34 ZO: 90698,90-186724,04 ZW: 90670,18-186734,10
Kadaster	
- Gemeente :	Deinze (Oost-vlaanderen)
- Afdeling :	1
- Sectie :	A
- Percelen :	822G2
Onderzoekstermijn	december 2016- februari 2017

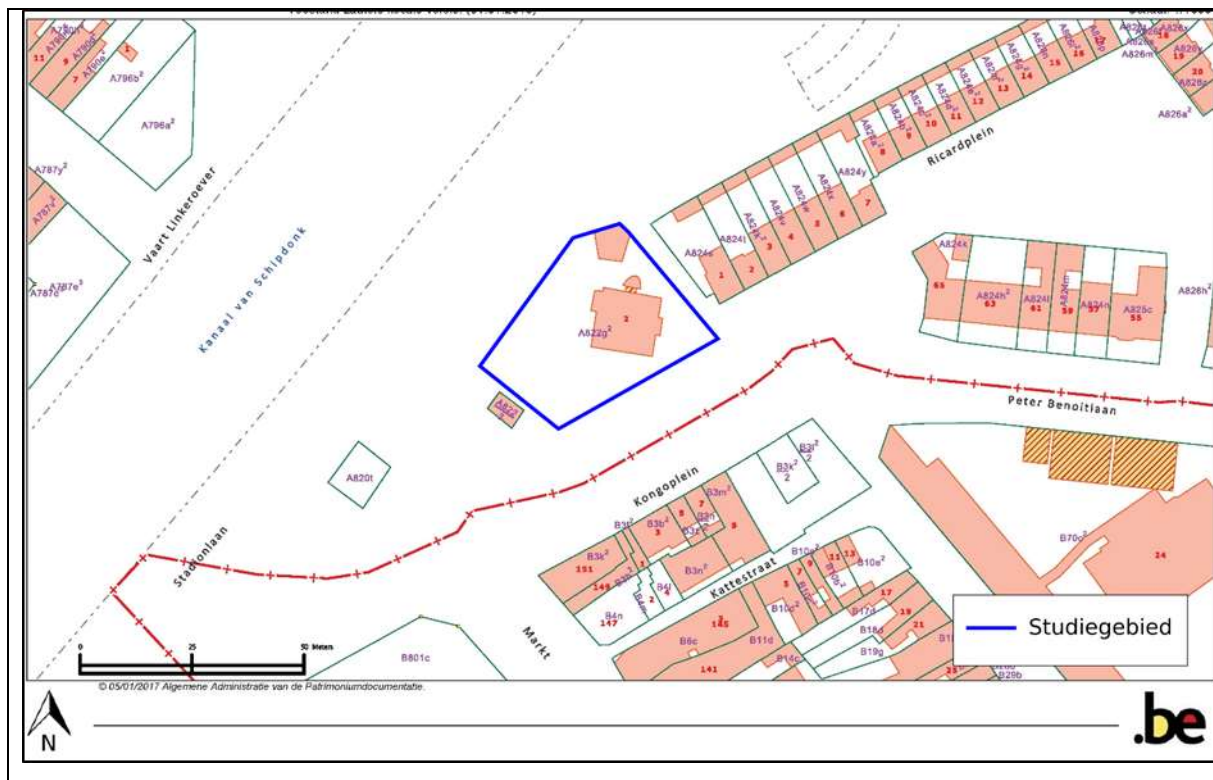
Het onderzoeksgebied bevindt zich ten noordoosten van het centrum van Deinze ter hoogte van het Kongoplein nr. 2 op perceel 822G². Dit onderzoeksgebied ligt aan de rand van het stadscentrum maar behoort nog tot de historische kern van de stad.

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2016)

Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2016)

Figuur 3: Kadasterkaart met weergave van het studiegebied (Blauw) (bron: cadgis 2016)

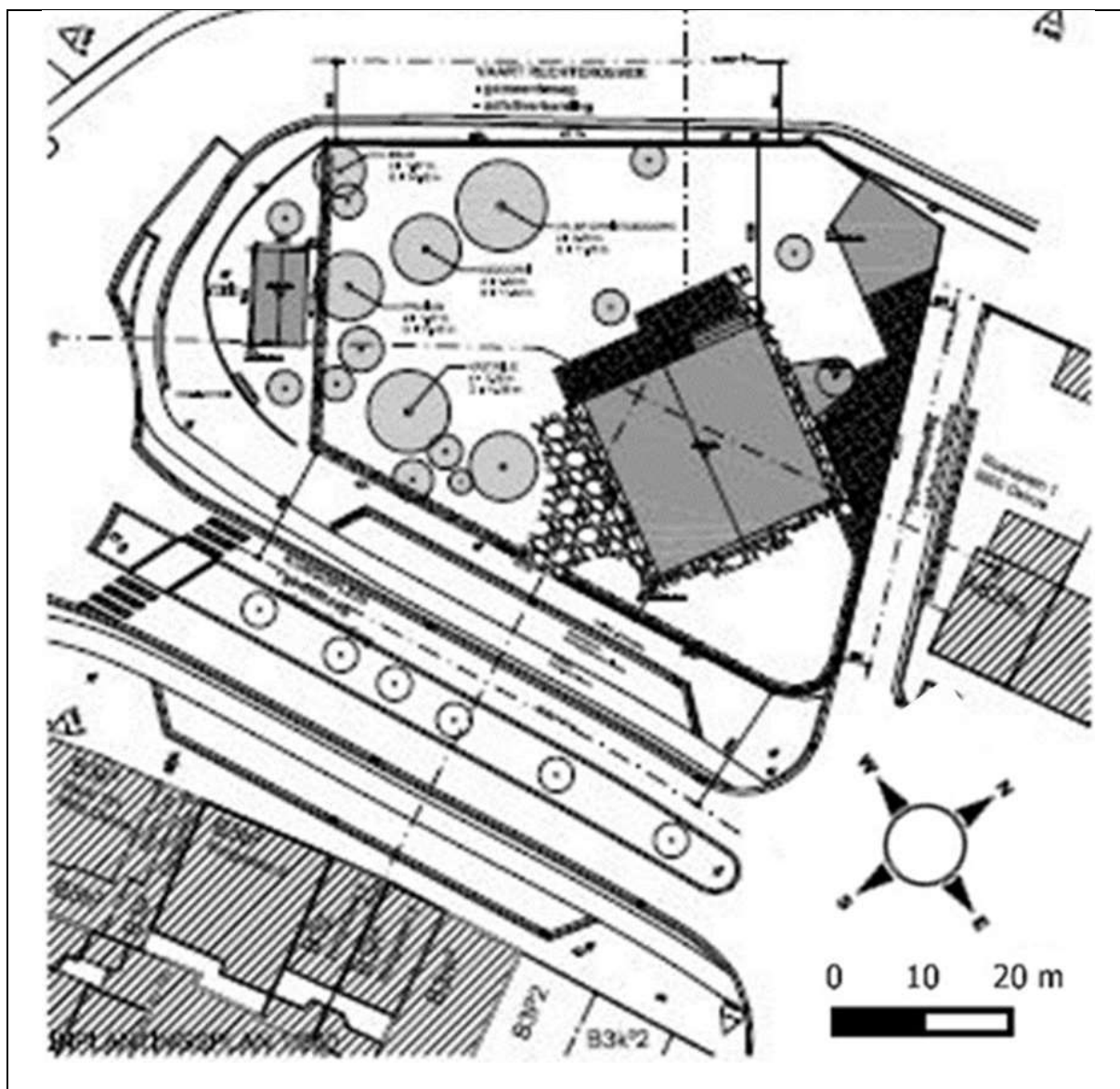
2.2 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de bouwheer naar aanleiding van de constructie van een appartementsgebouw met 27 woonunits, twee casco ruimtes, een hoogspanningscabine en een ondergrondse parkeergarage.

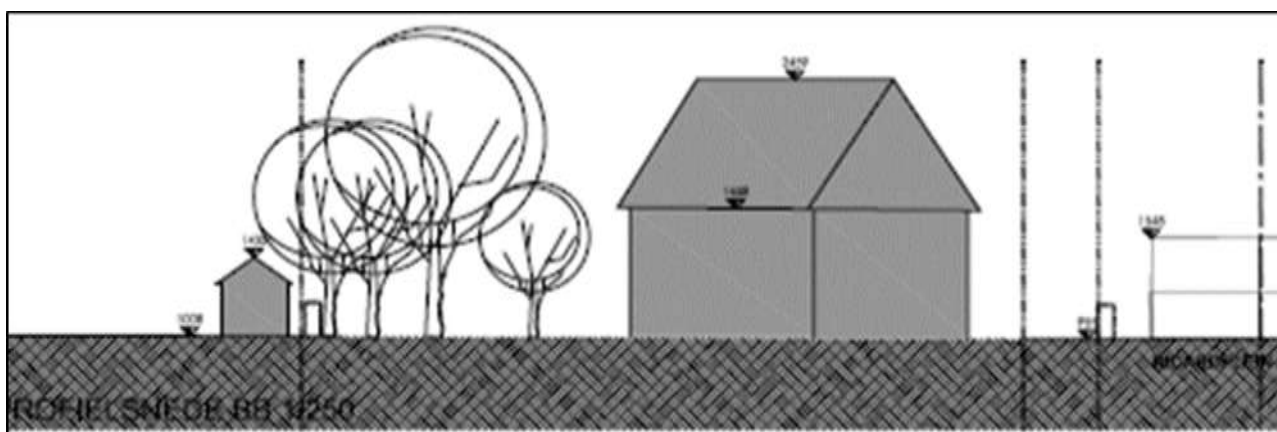
De beoogde graafwerken voor de aanleg van funderingen en verhardingen worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Doordat de oppervlakte van de ingreep in de bodem (1300m²) de drempelwaarde van 100m² in stadskernonderzoek overschrijdt moet er, in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel van de site te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet).

2.2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het totale oppervlak van het plangebied bedraagt 1366m². Een deel hiervan is bebouwd door een woonhuis met bijgebouw met een totale oppervlakte van 264m². Het gebouw is volledig onderkelderd op een diepte van ca. 2m onder het loopvlak. Het resterende gedeelte (1102m²) is in gebruik als tuin. De verstoring die de kelder van het woonhuis met zich meebrengt is van dien aard dat er weinig archeologische sporen bewaard zullen zijn. Het tuin gedeelte echter is op eerste zicht vrijwel onverstoorde grond waardoor de kans op bewaring van archeologische sporen groot is.

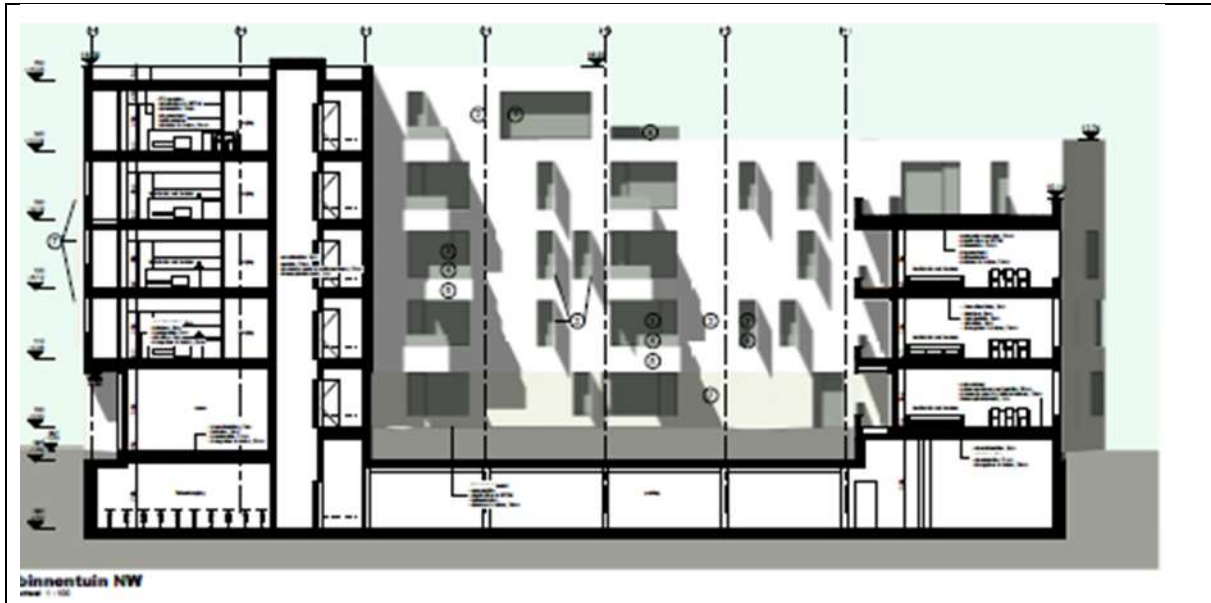
Figuur 4: Plan van architect met weergave van bestaande toestand (bron: Bouwheer 2016)

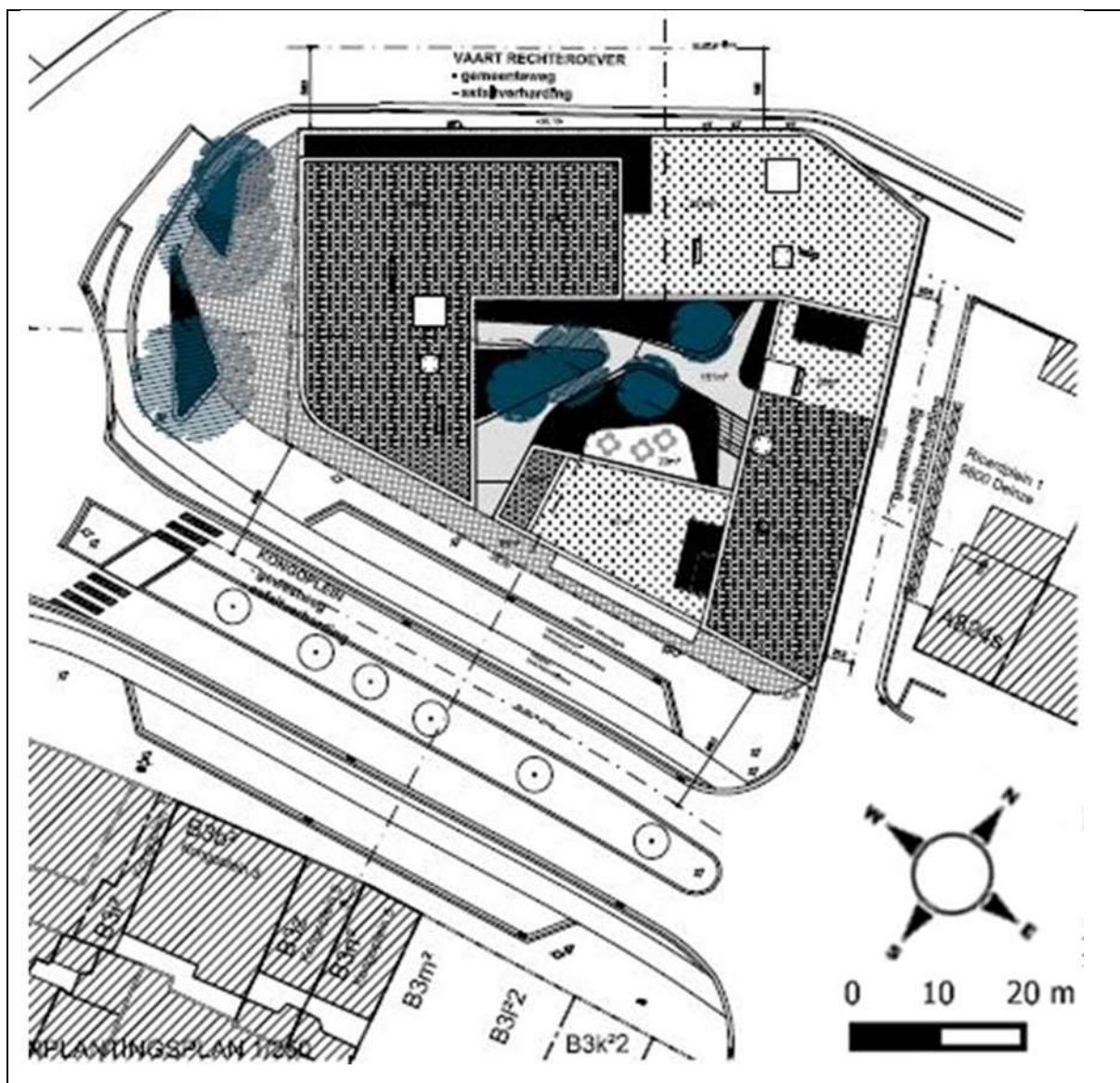
Figuur 5: Bestaande situatie snede (bron: opdrachtgever 2016)

2.2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Er zal een appartementsgebouw van 27 woonunits en twee commerciële ruimtes, met vijf verdiepingen en een ondergrondse parkeergarage in het onderzoeksgebied worden opgetrokken. Het appartementsgebouw gaat quasi heel het oppervlakte van het kadastraal perceel in beslag nemen. Dus van de beschikbare 1366m² gaat er ca. 1300m² bebouwd worden. De bouw van dit geheel, en voornamelijk de ondergrondse parkeergarage gaan de bodemopbouw en de mogelijke archeologische sporen in de bodem grondig verstoren. De funderingen, die in de vorm van plaatfunderingen gezet gaan worden zullen een diepte van 3,5m en zelfs plaatselijk 4m hebben.

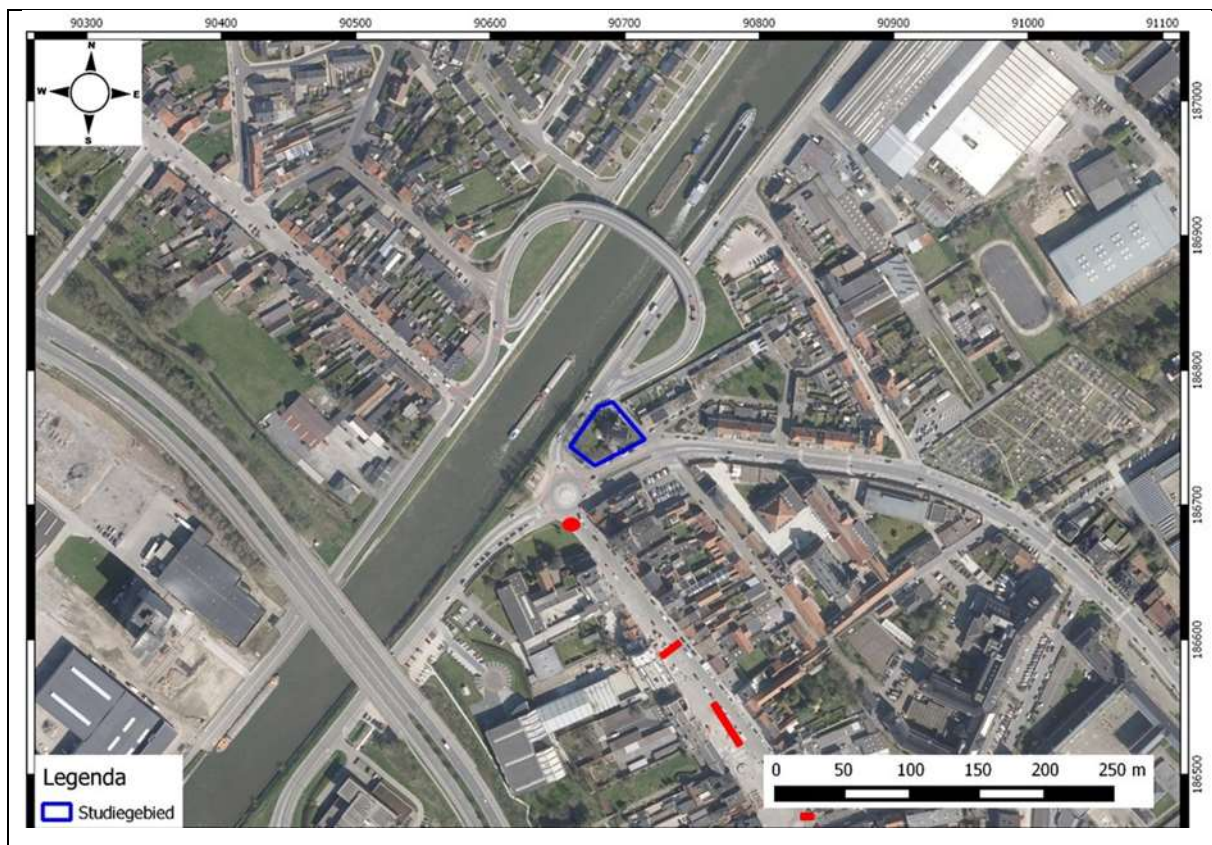
Figuur 6: Snede met overzicht van de toekomstige situatie. (bron: opdrachtgever 2016)

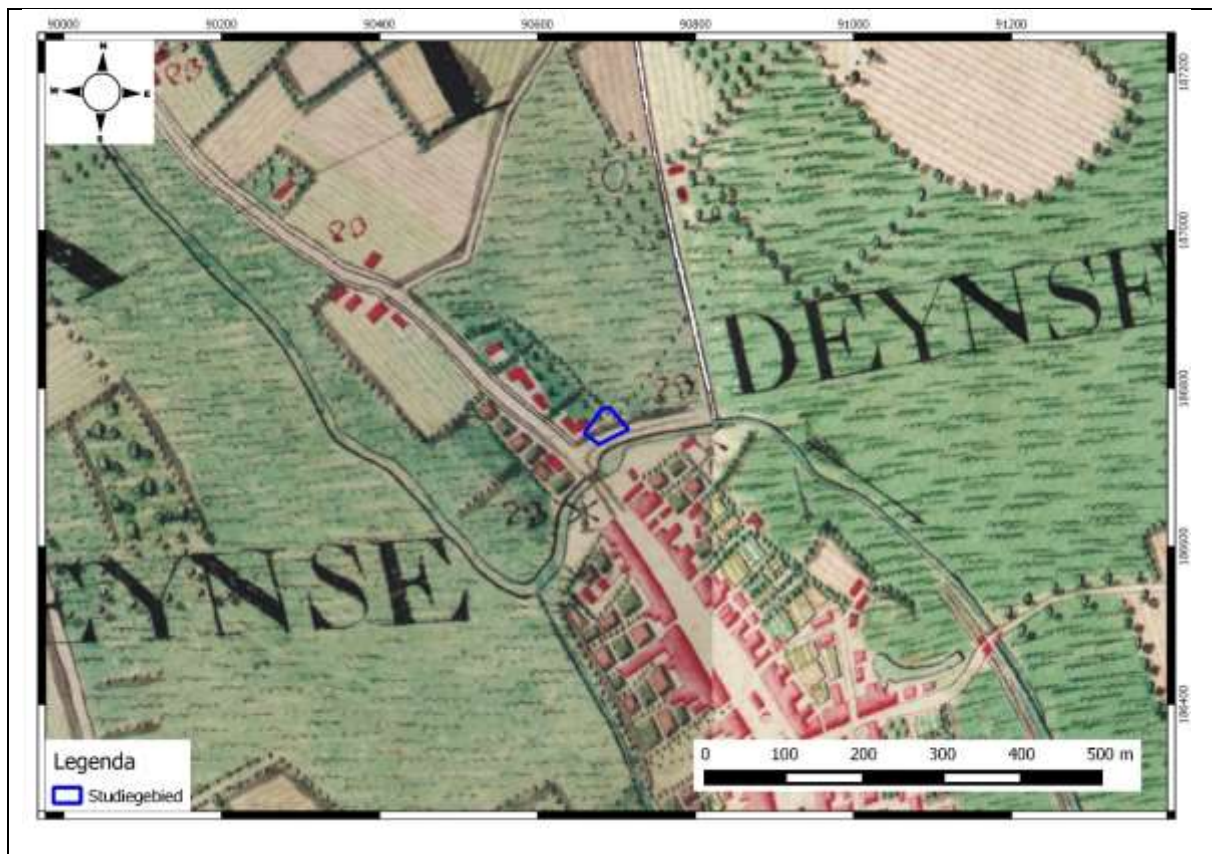
proefput die in deze fase onderzocht is (proefput 3), bestaat uit voornamelijk resten die onder de bestrating gevonden zijn. Dit houdt in een humeus pakken en resten zoals aardewerk uit de 16de en de 13de eeuw (Vandecatsye S., Laisnez K., 2010, 26-30).

Enkele proefputten uit 2011 werden aangelegd ter hoogte van het meer noordelijk deel van de Markt en ter hoogte van de Brugse poort. Proefput 4 tot 6 situeren zich in het midden van de straat. Onder de bestrating werden ook veelal resten uit de 16de -17de eeuw aangetroffen. Bovendien zijn er regelmatig lagen met vermengd vol- tot laat middeleeuws materiaal terug gevonden. Dit leidt tot de interpretatie dat dit deel van de markt minder intensief ontwikkeld is (Laisnez K., Herremans D., 2010, 47-52).

Tot slot is er in hetzelfde jaar nog een sonderingsonderzoek gebeurt ter hoogte van de Brugse Poort, dit is ter hoogte van de rotonde van het Kongoplein. Hierbij zijn er funderingen van kelders uit de 19de eeuw en een massieve bakstenen fundering aangetroffen. Deze is mogelijk de laatmiddeleeuwse stadspoort, de Brugse Poort. Opvallend bij dit onderzoek is dat er een goedde bewaring is van het archeologisch bodemarchief (Laisnez K., Herremans D., 2010, 47-52).

Figuur 8: Orthofoto met aanduiding studiegebied (blauw) en archeologische sites in de buurt van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016; Geo. Onroerenderfgoed 2016).

Figuur 9: Ferrarischkaart met aanduiding van het studiegebied (blauw), de zijarm van de Leie en het oude stratenpatroon (Bron: Geopunt 2016)

2.4 ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -METHODE

Een grondige landschappelijke en archeologische analyse wijst uit dat er ter hoogte van het terrein sporen te verwachten vallen van urbane bewoning, stadsversterkingen (grachten, wallen,...) en/of activiteiten vanaf de volle middeleeuwen bovendien, is het gezien andere vondsten in de buurt, niet uit te sluiten dat er ook oudere vondsten zoals bv. uit het neolithicum gevonden kunnen worden.

Rekening houden met de aard van de te verwachten resten, wordt er geopteerd voor een prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven waarbij er (getrapt) verdiept kan worden met een aantal gerichte proefputten. Om deze manier krijgen we een integratie van beide methodes, met name de mogelijkheid om snel een terreindekkend overzicht te krijgen in de spreiding, aard, datering en bewaring van de aanwezige sporen aangevuld met een zicht op de verticale en complexe stratigrafie door middel van de gerichte proefputten.

Er werd hierbij niet gekozen voor landschappelijk boren noch geofysische prospectie. Deze methoden zijn weliswaar uitstekend geschikt om landschappelijke informatie te genereren maar deze informatie kon reeds afgeleid worden uit beschikbare kaartbronnen. De methoden geven bovendien geen enkel inzicht in de aard en datering noch bewaringstoestand van de sporen.

De combinatie van proefsleuven en proefputten op een site met een complexe stratigrafie (de nabijheid van de stedelijke omwalling en gracht) geeft dus een goed inzicht in de horizontale spreiding en aard van de sporen en een inschatting naar stratigrafie en bewaring.

De geplande werken zullen een impact hebben op het tuin deel van het onderzoeksgebied. Het doel van dit onderzoek zal succesvol zijn bereikt als op basis van een representatieve sampling (*de facto* 12.5% oppervlakte) van het terrein door middel van proefsleuven voor het volledige terrein volgende onderzoeksvragen zijn beantwoord:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig en in dien ja, wat is hun bewaring?
- Van welke aard zijn de sporen?
- Op welke activiteit of welke aard van bewoning wijzen de sporen?
- Uit welke periodes dateren de sporen?
- Kunnen er stadsversterkingen worden vastgesteld?
- Is er een link met de Brugse poort?
- Welke zones komen in aanmerking voor vervolgonderzoek?
- Kan er een link gelegd worden met andere opgravingen en vondsten in de regio?

Op basis van de antwoorden op de onderzoeksvragen zal de erkend archeoloog verder vlakdekkend onderzoek sturen.

2.5 ONDERZOEKSTECHNIKEN EN DOEL

Tijdens het proefsleuven wordt gepoogd een beperkt, maar representatief deel van het terrein te onderzoeken (12,5%). Op die manier wordt het mogelijk uitspraken te doen over de archeologische waarden van het volledige terrein.

De 5 sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk (CGP 8.6.). De NW en ZO-oriëntatie van de sleuven zal toelaten om eventueel aanwezige wallen of grachten aan te snijden en in kaart te brengen.

De sleuven zullen een breedte van 2m hebben en op een tussenafstand van 15m worden geplaatst (middelpunt tot middelpunt). Waar nodig zullen deze aangevuld worden met kijkvensters en eventueel met sonderingen zodat een goed overzicht verkregen wordt van aangetroffen sporen. Op die manier wordt een conventionele dekkingsgraad van 12.5% bereikt (conform CGP).

De sleuf wordt aangelegd tot op het eerste archeologisch vlak. Hierbij wordt een kraan met tandeloze kraanbak, begeleid door een erkend archeoloog. Deze zal er tevens op toezien dat aangetroffen sporen worden geregistreerd conform CGP teneinde zoveel mogelijk informatie omtrent aard en datering te extraheren.

Binnen de reeds aangelegde proefsleuven dienen in functie van het stratigrafisch onderzoek op weloverwogen strategische locaties proefputten aangelegd te worden. De erkend archeoloog bepaald de grootte in functie van het aangetroffen spoor, maar houdt hierbij rekening met de bepalingen in de CGP (hfst. 8.6). De proefputten worden pas aangelegd na het afwerken van het eerste archeologische niveau binnen de proefsleuf.

De proefputten worden overeenkomstig de aangetroffen sporen en structuren aangelegd in verschillende niveaus tot op de natuurlijke bodem en worden dan ook beschouwd als een beperkte opgraving. Alle aangetroffen sporen en structuren worden geregistreerd overeenkomstig de bepalingen van de CGP. De aanleg van de proefputten gebeurt met een kraan met tandeloze dieplepelbak, onder begeleiding van een erkende archeoloog. Hier wordt rekening gehouden met

veiligheid. Alle putwandprofielen worden opgeschoond en het meest relevante profiel wordt geregistreerd overeenkomstig de CGP, teneinde zoveel mogelijk informatie omtrent de aard, bewaring, stratigrafie en datering te bekomen.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden.

Figuur 10: Sleuvenplan

2.6 VOORZIENE AFWIJINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE GOEDE PRAKTIJK

Er is geen afwijking ten aanzien van de Code Goede Praktijk voorzien.

2.7 COMPETENTIES UITVOERDERS

In het kader van het proefsleuvenonderzoek dient het team te bestaan uit minstens 2 archeologen waarbij minstens één van de uitvoerende archeologen ten minste 220 werkdagen veldervaring heeft met stadskernonderzoek en beide beschikken over minstens 20 werkdagen veldervaring wat betreft proefsleuvenonderzoek. Gedurende het veldwerk dient een aardkundige op afroep beschikbaar te zijn op het terrein. De aardkundige moet beschikken over aantoonbare ervaring met zandleembodems.

2.8 RAMING TIMING EN KOSTPRIJS

- Terreinwerk: 8500€
- Assessment: 1000€

- Rapportage: 4500€

2.9 RANDVOORWAARDEN

Op de rand van het terrein en in de tuin van de bestaande woning zijn er bomen. Deze moeten op een dusdanig manier verwijderd worden dat er eventueel aanwezig archeologische resten niet worden bedreigd of vernield. Er kan pas worden gesleufd na het verwijderen van de bomen.

De sloop van de bestaande woning en het wegnemen van de kelders mag ook geen archeologische waarden schade toebrengen. Indien er tijdens de sloop archeologische resten worden aangetroffen geldt uiteraard de meldingsplicht. Het is bovendien aangeraden om de sloop uit te voeren na het sleuvenonderzoek. Door dit onderzoek zal er immers zicht zijn op diepte, bewaring en stratigrafie van eventueel aanwezige resten.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem maximaal de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk benaderd. Indien nodig worden kwetsbare sporen afgedekt met waterdoorlatende doek.

3 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyns	Director		6 februari 2017
Patrick Hambach	Director		6 februari 2017
Tim Moerenhout	Business Unit Manager		6 februari 2017
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		6 februari 2017

4 BIBLIOGRAFIE

CadGIS 2016: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 22 December 2016).

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2016

Denewet L., Molenecho's, molenbestand 2016: [Online], <http://www.molenechos.org/index>. (geraadpleegd op 22 December 2016).

De Moor G., Lootens M., van de Velde D., Meert L., 1997: Kaartblad 21.Toelichtingen bij de quartairgeologische kaart van België – Vlaams gewest. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel.

Geopunt Vlaanderen 2016: Basiskaarten (Luchtfoto 2015, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 26 september 2016).

Geopunt Vlaanderen 2016: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 22 December 2016).

Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2016

Laisnez K., Herreman D., 2011, Archeologisch onderzoek Deinze- Brugse Poort, in: Vanhee D., 2012, Jaarverslag 2011 Kale-Leie Archeologische Dienst, Kale-Leie Archeologische Dienst, 47-52.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 22 December 2016).

Vandecatsye S., Laisnez K., 2010, Deinze Markt, in: Vanhee D., 2011, Jaarverslag 2010 Kale-Leie Archeologische Dienst, Kale-Leie Archeologische Dienst, 26-30.

Vandecatsye S., Laisnez K., 2011, Prospectie met ingreep in de bodem Deinze Markt fase II & Brugse Poort, in: Vanhee D., 2012, Jaarverslag 2011 Kale-Leie Archeologische Dienst, Kale-Leie Archeologische Dienst, 31-41.